

Speck Gyula[✦]

Magyar–német védelmi kapcsolatok Magyarország új Nemzeti Biztonsági Stratégiájának tükrében

DOI 10.17047/HADTUD.2020.30.3.17

Magyarország 2020 áprilisában megjelent új Nemzeti Biztonsági Stratégiájában a Németországi Szövetségi Köztársaság Magyarország kiemelt partnereként szerepel nem csak a gazdasági, politikai és kulturális, hanem védelmi vonatkozásban is. A gazdasági kapcsolatok korábban is meghatározóak voltak, azonban mégsem alakult ki korábban olyan szoros német–magyar védelmi együttműködés, mint ma. A tanulmány első felében arra a kérdésre keressük választ, hogy a 2010-es évek végére miért értékelődött fel Németország szerepe a magyar biztonság- és védelempolitika számára, második felében pedig ismertetjük a magyar–német védelmi kapcsolatok alakulását 2010-től napjainkig. Tanulmányunk következtetése, hogy a magyar–német védelmi kapcsolatok felértékelődése a 2014 után megváltozott nemzetközi biztonsági környezetben, illetve Magyarország és Németország változó biztonság- és védelempolitikai prioritásaiban rejlik.

KULCSSZAVAK: védelempolitika, Németország, Magyarország, NATO, nemzeti biztonsági stratégia

German-Hungarian defense relations in the light of Hungary's new National Security Strategy

In Hungary's new National Security Strategy, released in April 2020, the Federal Republic of Germany is shown as an exceptional partner not only in terms of economy, politics, and culture but in defense as well. The German-Hungarian economic relations have always been of great importance although such close defense relations as today have not been established before. In the following, we seek the answer to the question why Germany became important for the Hungarian security and defense policy in the late 2010s. The answer lies in the changed international security environment after 2014, and the changing priorities of the German and Hungarian security and defense policies.

KEYWORDS: defense policy, Germany, Hungary, NATO, national security strategy

✦ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola – National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences; e-mail: speck.gyula@uni-nke.hu; ORCID: 0000-0003-0498-6615

A magyar kormány által 2020 áprilisában kiadott új Nemzeti Biztonsági Stratégiában (röviden NBS) Magyarország bilaterális kapcsolatai között első helyen szerepel a Németországi Szövetségi Köztársaság.¹ Amellett, hogy a német–magyar kapcsolatokban erősen a gazdasági dimenzió dominál, az utóbbi években a politikai nyilatkozatok már védelmi (és védelmi ipari) téren is hangsúlyozták a „rendkívül szoros kapcsolatokat”.² E változás mindenképpen szembevetendő, lévén, hogy a korábbi, nemzeti biztonsági és katonai stratégiákban Németország egyáltalán nem, valamint biztonságpolitikai vonatkozásban a korábbi politikai nyilatkozatokban sem szerepelt ennyire hangsúlyosan. Természetesen egyből rávághatnánk, hogy Németország a legutóbbi haditechnikai beszerzések miatt került a magyar biztonság- és védelempolitika fókuszába, mi azonban ennél átfogóbb választ keresünk a kérdésre: miért került Németország Magyarország elsőszámú partnerei közé a biztonság- és védelempolitikában? Hipotézisünk szerint erre a válasz a 2014 után megváltozott nemzetközi biztonsági környezetben, valamint a német, illetve a magyar új biztonság- és védelempolitikai prioritásokban rejlik.

Az alábbiakban elsőként a magyar–német biztonság- és védelempolitikai kapcsolatok stratégiai kontextusát vizsgáljuk meg, majd részletesen kitérünk a védelmi együttműködésre, hangsúlyosan a 2012-től napjainkig tartó időszakra vonatkozóan. A kérdéskört elsősorban a stratégiai szemszögből vizsgáljuk, rámutatva a fő tendenciákra és fejleményekre, így nem fogunk kitérni a katonai együttműködés minden területére, továbbá nyílt források hiányában nem is ismerhetjük meg a témakör minden részletét.

Magyar–német biztonság- és védelempolitikai kapcsolatok stratégiai kontextusban

A gazdasági és politikai kapcsolatok, mint alapok a védelmi kapcsolathoz

Az új NBS értelmében Németország „az EU és a NATO egyik meghatározó tagjaként, kontinensünk legerősebb nemzetgazdaságaként kulcsszerepet tölt be az integrációs folyamatokban, ezáltal földrészünk stabilitásának szavatolásában [...] A Németországgal két- és többoldalú keretek között kialakított, hagyományosan szoros politikai, gazdasági, társadalmi és védelmi kapcsolatok kitüntetett helyet foglalnak el hazánk kül- és biztonságpolitikájában.”³ Szijártó Péter külgazdasági és külügyminiszter Orbán Viktor 2018. júliusi berlini látogatása kapcsán kiemelte, „e védelmi

1 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6c9e9f4be48fd1bc620655a7f249f81681f8ba67/letoltes> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.) 110. pont.

2 Rendkívül szoros magyar–német védelmi együttműködés jön létre. <https://www.kormany.hu/hu/kulgzdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/rendkivul-szoros-magyar-nemet-vedelmi-egyuttmukodes-jon-letre> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.); Udvariassági látogatáson fogadta Benkő Tibor a Bundeswehr főszemlélőjét. <https://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/udvariassagi-latogatason-fogadta-benko-tibor-a-bundeswehr-foszmelelojet> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

3 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 110. pont.

együttműködés alapját az adja, hogy Magyarország és Németország gazdasági együttműködése rendkívül szoros, másrészt a NATO keretein belül egy szövetségben dolgoznak azért, hogy Európa minél biztonságosabb hely legyen”.⁴

A német–magyar diplomáciai látogatások folyamán szinte szokássá vált, hogy a felek kiemelik a hagyományosan jó gazdasági kapcsolatokat. A német–magyar külkereskedelmi mérleg értéke a 2010 előtti időszakhoz képest jelentősen megnőtt, míg a 2006–2010 közötti időszakban átlagosan 1,28 milliárd euró volt, addig 2016-ban már 20 éves rekordot döntve 9,72 milliárd eurót ért el. (Lásd: 1. táblázat).⁵

1. táblázat.

*A német–magyar kereskedelmi forgalom alakulása 2006–2019 között*⁶

Időszakos átlag		Év				
2006–2010	2011–2015	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Kereskedelmi forgalom milliárd euróban</i>						
1,28	7,03	8,59	9,72	8,07	5,52	4,98

A kereskedelmi kapcsolat nyilvánvalóan aszimmetrikus: míg Németország hagyományosan Magyarország elsősorú exportpartnere (2018-ban a magyar export 27%-a irányult Németországba⁷), addig 2019-ben Magyarország csak a 13. legfontosabb kereskedelmi partnere Németországnak.⁸ A vizsgált téma szempontjából fontosabb adat, hogy Németország az elsősorú közvetlen külföldi tőkebefektető Magyarországon, 2018-ban a befektetések 20%-a származott Németországból, köszönhetően a számos német nagyvállalatnak.⁹ A német közvetlen tőkebefektetések tekintélyes része a gépjárműiparba irányult, 2018-ban a befektetett 18,6 milliárd euró 36%-a.¹⁰

Stratégiai szempontból fontos kiemelnünk, hogy a 2010 utáni magyar kormányok felismerték, hogy a hatékony honvédelemhez és haderőfejlesztéshez elengedhetetlen a megfelelő gazdasági háttér megteremtése, továbbá az új NBS is kihangsúlyozza, hogy az ország biztonságpolitikai érdekérvényesítő képességéhez elengedhetetlen a növekedés- és exportorientált gazdaságpolitika folytatása.¹¹ Mivel a magyar gazdaság erősen

4 Rendkívül szoros magyar–német védelmi együttműködés jön létre. i. m.

5 Außenhandel – Entwicklung. https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU_Aussenhandel.pdf (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

6 A táblázat forrása: Uo.

7 Helyzetkép a külkereskedelemtől, 2018.

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xfp/idoszaki/kulker/kulker18.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.) 14. o.

8 Rangfolge der wichtigsten Handelspartner Deutschlands nach Wert der Exporte im Jahr 2019. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/2876/umfrage/rangfolge-der-wichtigsten-handelspartner-deutschlands-nach-wert-der-exporte/> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

9 Ausländische Direktinvestitionen in Ungarn. https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU_Direktinvestitionen.pdf (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

10 Deutsche Direktinvestitionen in Ungarn. https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU-DE_Direktinvestitionen.pdf (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

11 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 154. pont.

függ Németországtól, a német–magyar gazdasági kapcsolatok kulcsfontosságúak a stabil magyar gazdasági háttér fenntartásához, így a honvédelemhez és a haderőfejlesztéshez is. Más szempontból viszont az NBS fent idézett megállapításában valójában semmi újdonság nincsen, mivel a gazdasági kapcsolatok már az 1990-es években is meghatározó jelentőséggel bírtak a két ország kapcsolatában: Németország 1991-től Magyarország legnagyobb kereskedelmi partnere, 1993-tól pedig a legnagyobb külföldi befektető lett.¹² A szoros gazdasági kapcsolatok azonban mégsem vezettek korábban szorosabb biztonsági-védelmi kapcsolatokhoz.

Ami az NBS által említett német–magyar „hagyományosan szoros politikai” kapcsolatokat illeti, az elmúlt 10 évet áttekintve nyilvánvalóvá válik, hogy különösen a 2015-ös migrációs válságra adott eltérő reakciók, valamint a jogállamisági értelmezések, illetve az Európai Unió kapcsán kialakult nézeteltérések miatt mélypontra kerültek. 2015 után a felek a „stratégiai partnerség” alatt szinte kizárólag a gazdasági kapcsolatokat nevezték meg. A magas szintű látogatások száma a korábbi évekhez képest jóval alacsonyabb lett. A kapcsolatok romlására némileg fékezően hatott, hogy a nyílt konfrontáció elsősorban az Európai Unió intézményei és a magyar kormány között áll fenn, sőt az utóbbi még némely német politikus támogatását is élvezzi.¹³ Mindenesetre leszögezhetjük, hogy történelmi távlatokban nézve a 2010-es évek német–magyar politikai kapcsolatai kevésbé bizonyultak „szorosnak”, ellentétben például az 1990–2002 közötti időszakokkal.¹⁴

A 2010 utáni jobboldali magyar kormányok hagyományosan szoros kapcsolatot tartanak fenn Bajorországgal, amely a sajtófeltételezések szerint hozzájárulhatott ahhoz, hogy Magyarország a bajorországi székhelyű Krauss-Maffei Wegmantól és az Airbus Helicopterstől vásárolta az új haditechnikai eszközöket, azonban az EDA korábbi német vezérigazgatójának helyettese, Hilmar Linnenkamp szerint nem kell túlbecsülni a politikai kapcsolatok jelentőségét, az üzletet Németországban elsősorban gazdasági ügyként kezelik.¹⁵

Stratégiai kultúrák

A védelmi együttműködések vizsgálatához általában véve fontos az országok stratégiai kultúráját megvizsgálni, ahogy arra a hazai¹⁶ és nemzetközi szakirodalom¹⁷ is

12 Hettyey András: Hegemonia helyett. Magyar–német kapcsolatok 1990–2002 között. Budapest, L'Harmattan, 2019. 105. o.

13 Dr. Inotai, Edit – Prof. Karolewski, Ireneusz Pavel: The Berlin-Warsaw-Budapest Triangle. In: The Polish-Hungarian Alliance. Six Dimension of Bilateral Relations. Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy. Budapest, 2019. http://ceid.hu/wp-content/uploads/2019/05/The-Polish-Hungarian-Alliance_EN_04_08.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 02.) 43–45. o.

14 Hettyey András 2019. 237. o.

15 Mijnissen, Ivo: Ungarn umgarnt seine Partner mit Waffengeschäften. <https://www.nzz.ch/international/ungarn-ruestet-auf-und-setzt-dabei-auf-europaeische-statt-auf-amerikanische-gueter-ld.1477435> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

16 Csiki Tamás: A kelet-közép-európai államok védelmi együttműködési törekvései 2008–2016. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2017. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12399/ertekezés.pdf;jsessionid=0A8E1C3C8D976FB2389008DC565CF373?sequence=1> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.) 138–152. o.

rámutatott, mivel az államoknak célszerű olyan partnereket találnia, amelyek hasonlóan vélekednek a katonai erő alkalmazásáról. Csiki Tamás és Tóth Péter szerint a konstruktivista iskola nyomán a stratégiai kultúra fogalma a következőképpen definiálható: „Azok a közös normák, eszmék és meggyőződések, amelyek egy társadalomban meghatározzák a kül-, biztonság- és védelempolitikai célokat és cselekvési formákat. Ebben a megközelítésben az ország biztonsági identitását azok a választott viselkedésminták jelzik, amelyeket a közös, egyedi módon az adott közösségre jellemző tapasztalatok és narratívák határoznak meg.”¹⁸

Mivel a magyar és a német stratégiai kultúráról számos hazai és nemzetközi elemzés¹⁹ született a nemzetközi ambíciószint, a külpolitikai orientáció, a katonai erő használata és a kül- és biztonságpolitikai döntéshozatal viszonylatában, ezért mi inkább a 2014 után bekövetkezett változásokra és a közös pontokra helyezük a hangsúlyt.

Ami a külpolitikai orientációt²⁰ illeti, magától értetődő, hogy gazdasági és biztonsági szempontból mindkét ország számára jelenleg is kulcsfontosságú a NATO és az Európai Unió. Németország annak ellenére, hogy Donald Trump elnöksége óta folyamatos amerikai kritikával szembesül a szövetségi teherviseléssel kapcsolatban, ugyanakkor élvonala a 2016 óta erősödő európai védelmi integrációnak, NATO- és EU-orientációja között továbbra is nehéz különbséget felfedezni, mivel a német politika még a jelenleg kiéleződött transzatlanti viták közepette sem kezeli olyan sarkalatosan ezt a kérdést, ellentétben Franciaországgal.²¹ A Macron elnök által hangoztatott európai stratégiai autonómiáról Berlin továbbra is óvatosan vélekedik, ugyanakkor

17 Zandee, Dick – Drent, Margriet – Hendriks, Rob: Defence cooperation models. Lessons learned and usability. Clingendael, Netherlands Institute of International Relations, 2016. 4. o.
https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Report_Defence_cooperation_models.pdf
(Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)

18 Csiki Tamás – Tóth Péter: A magyar stratégiai kultúráról. In: Magyar biztonságpolitika 1989–2014. Tanulmányok. (Szerk. Tóth Péter – Csiki Tamás.) Budapest, Nemzeti Közszerkeleti Egyetem, Nemzetközi Intézet, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2014. 23. o.

19 A magyar stratégiai kultúráról lásd: Csiki – Tóth 2014. 23–37. o.; Csiki 2017. 148–149. o. A német stratégiai kultúráról például: Csiki Varga Tamás – Etl Alex: Németország stratégiai jövőképe és a Bundeswehr reformfolyamata. *Honvédségi Szemle*, 2020/1. 20–24. o.
https://honvedelem.hu/wp-content/uploads/2020/01/Csiki-Varga-Tam%C3%A1s-%E2%80%93-Etl-Alex_N%C3%A9metorsz%C3%A1g-strat%C3%A9giai-j%C3%B6v%C5%91k%C3%A9pe-%C3%A9s-a-Bundeswehr-reformfolyamata.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.) vagy
Junk, Julian – Daase, Christopher: Germany. In: *Strategic Cultures in Europe. Security and Defence Policies Across the Continent*. (Ed. Heiko Biehl, Bastian Giegerich, Alexandra Jonas) Springer VS, 2013. 139–153. o.

20 „Az ország formálisan vagy informálisan kialakított külpolitikai preferenciája az európai (EU)–transzatlanti (NATO) kontinuum mentén, egyes bilaterális vagy multilaterális kapcsolatokban, az Egyesült Nemzetek Szervezetének irányában, valamint az ezekhez rendelt külkapcsolati eszközöket illetően”. Lásd: Csiki – Tóth 2014. 24. o.

21 Junk – Daase 2013. 145. o. A „kiegyensúlyozott” német álláspontra jó példa, hogy mikor Macron elnök „agyhalottá” nyilvánította a NATO-t, Merkel kancellár visszautasította a kritikát, és határozottan kiállt a NATO mellett. Lásd: Merkel rallies round NATO following Macron ‘brain dead’ claims. *Euractiv*, Nov 8, 2019. <https://www.euractiv.com/section/politics/news/merkel-rallies-round-nato-following-macron-brain-dead-claims/>
(Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)

kiáll egy európai haderő létrehozása mellett.²² Magyarország Lengyelországgal ellentétben nem tekinthető erős „atlantistának”, ugyanakkor a forrás- és képességihiány miatt az európai védelmi integrációban mérsékeltlen vesz részt.²³ Az új NBS szintén visszafogottan fogalmaz a közös európai védelemről, melyre hosszú távú célként tekint, és hangsúlyozza a NATO-val való összhang fontosságát.²⁴ Megállapíthatjuk tehát, hogy a biztonság- és védelempolitikában mindkét fél a 2010-es évek elejéhez képest továbbra is kiegyensúlyozottan kezeli az európai és atlanti dimenziót. Földrajzi fókuszot tekintve, a német és a magyar fél egyaránt érdekelt Európa és az olyan szomszédos térségek stabilitásában, mint a Nyugat-Balkán, Ukrajna és a menekülteket kibocsájtó afrikai és közel-keleti országok, azonban a magyar külpolitika „akció-rádusza” elsődlegesen inkább a Nyugat-Balkánra, illetve a kelet- és közép-európai térségre korlátozódik, míg Németország szerepet vállal az ukrajnai válság rendezésében, de újonnan már egyes szubszaharai országok stabilizálásában is.²⁵ Oroszország kapcsán alapvetően mindkét fél a kiegyensúlyozott kapcsolatokat tartja elsődlegesnek, egyik sem képvisel konfrontatív álláspontot, Magyarország viszont az ukrajnai válság kapcsán erősen ellenezte a Berlin által szorgalmazott gazdasági szankciókat. Összességében azonban a magyar külügyminiszter szavaival élve leszögezhetjük, hogy „számos ponton van érdek- és értékegybeesés Magyarország és Németország általános politikájában és külpolitikájában”.²⁶

Nem meglepő, hogy a két ország eltérő nemzetközi súlyából (gazdaság, terület, haderő mérete stb.) fakadóan szembetűnő különbségek jelentkeznek a nemzetközi ambíciószintekben.²⁷ A cselekvési szándékot tekintve, míg Magyarország fegyveres erejével szuverenitásának megőrzésére, illetve a transzatlanti és európai biztonság erősítésére törekszik, addig Németország esetében a 2014 óta a nagyobb nemzetközi szerepvállalás, a „középről” vezetés (*führen aus der Mitte*), vagyis a morális és politikai

-
- 22 Gotkowska, Justyna: European strategic autonomy or European pillar in NATO? Germany's stance on French initiatives. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2020-02-21/european-strategic-autonomy-or-european-pillar-nato-germanys> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.); De La Baume, Maia – Herszenhorn, David M.: Merkel joins Macron in calling for EU army to complement NATO. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-emmanuel-macron-eu-army-to-complement-nato/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)
- 23 Jankosowski, Dominik P. – Varga Gergely: Lengyel–magyar védelmi együttműködés: a jelenlegi helyzet és a kilátások. In: *The Polish-Hungarian Alliance. Six Dimension of Bilateral Relations*. Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy. Budapest, 2019. 41. o. http://ceid.hu/wp-content/uploads/2019/05/The-Polish-Hungarian-Alliance_EN_04_08.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 02.)
- 24 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 94. pont.
- 25 Uo. 14–15., 85., 137. pont; Németország hazánk stratégiai szövetségese és a legfontosabb gazdasági partnere. <https://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/nemetorszag-hazank-strategiai-szovetsege-es-a-legfontosabb-gaszdasagi-partnere> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.); Rinke, Andreas: Deutschlands neue Nachbarn. <https://dgap.org/de/deutschlands-neue-nachbarn>; (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- 26 Szijjártó: közép-európai NATO-hadosztály-parancsnokság alakul Németország támogatásával. <https://mfor.hu/cikkek/makro/szijjarto-kozep-europai-nato-hadosztaly-parancsnoksag-alakul-nemetorszag-tamogatasaval.html> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- 27 „Az ország önmeghatározása és cselekvési szándéka a nemzetközi közösségben a passzív közömböség és a nemzetközi vezető szerep között húzódoó spektrumon.” Lásd: Csiki – Tálás 2014. 24. o.

példamutatás is központi jelentőséggel bír.²⁸ Továbbá jelenleg több, mint kétszer annyi német katona (2802 fő²⁹) szolgál külföldi misszióban, mint magyar.³⁰ A különbségek ellenére azonban mégis felfedezhető közös pont: mindkét fél nagyobb szerepvállalásra törekszik a szövetségi rendszeren belül (EU, NATO). Ezt jól bizonyítja a politikai nyilatkozatok közötti összhang is: Merkel kancellár szerint „nekünk, európaiaknak saját kezünkbe kell vennünk sorsunkat”, Orbán Viktor pedig úgy nyilatkozott, hogy „azok közé tartozom, akik fontosnak tartják a NATO-t, de nem gondolom, hogy Magyarország katonai biztonságát a NATO-ra lehetne alapozni. Képesnek kell lennünk a támadások saját erőből való elhárítására is”, valamint „Ha a NATO keretein túli együttműködés lehetőségét keressük, akkor mindig észben kell tartanunk, hogy az amerikai külpolitikában Közép-Európára nézve nincs tartós politikai elem.”³¹ A magyar védelempolitika is felismerte a 2010-es években, hogy nagyobb önerőre van szükség Magyarország és az európai kontinens biztonságához, ezen felül a békefenntartói létszámot 1200 főre emelte 2019 januárjában.³² Megállapíthatjuk, hogy a magyar és a német fél a korábbi időszakokhoz képest nagyobb hajlandóságot mutat a nemzetközi szerepvállalás iránt, saját súlyuknak megfelelően. Fontos hangsúlyozni, hogy egyik fél sem kíván elfordulni a NATO-tól, hanem azt erősítve, saját és az európai védelmi képességeket kívánja fejleszteni.

Szintén közös pont, hogy a katonai erő használatában³³ mind a két fél multilaterális (EU, NATO, ENSZ vagy ad-hoc koalíciók) keretekben gondolkodik. Míg a békefenntartó, válságkezelő vagy humanitárius műveletekben a Magyar Honvédség (MH) elsődlegesen harci támogató feladatokat (logisztikai, őrző-védő, egészségügyi, kiképző) lát el, addig a Bundeswehr 1994 óta és különösen afganisztáni szerepvállalása óta már harci feladatokat is ellát.³⁴ Ennek ellenére Németországban a katonai erő külföldi, kifejezetten harci feladatokra való alkalmazása továbbra is erősen kényes, illetve átpolitizált kérdés. További szempont, hogy a stratégiai dokumentumok értelmében a magyar és a német fél egyaránt törekszik civil (fejlesztési, humanitárius segélyek, diplomácia) és katonai válságkezelési eszközök integrációjára, bár ez

28 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 25., 29. pont; Csiki – Etl 2020. 23. o.

29 2020. május 11-i állás szerint.

30 Wie lauten die Einsatzzahlen? <https://www.bundeswehr.de/de/151670-151670> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)

31 Wir Europäer müssen unser Schicksal in unsere eigene Hand nehmen. <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/angela-merkel-wir-europaeer-muessen-unser-schicksal-in-unsere-eigene-hand-nehmen/19861340.html?ticket=ST-1030461-kc6yWHVscSSLE0ZyzYZf-ap2> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)

vö. Célunk, hogy a világ nagyhatalmai érdekeltek legyenek hazánk sikerében. <https://figyelo.hu/matrix/celunk-hogy-a-vilag-nagyhatalmai-erdekeltek-legyenek-hazank-sikereben-9327/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 09.)

32 Magyarország növeli békefenntartó szerepvállalását. <https://honvedelem.hu/galeriak/magyarorszag-noveli-bekefenntarto-szerepvallalast/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)

33 „A civil és katonai eszközök szerepe az ország által érzékelt fenyegetésekre adott válaszokban, a civil eszközök vagy a katonai erő elsőbbsége, a két eszközcsoport használatának arányai, oka, körülményei és célja, (össz)kormányzati megvalósítása.” Lásd: Csiki – Talás 2014. 24. o.

34 Csiki 2017. 149. o.; Junk – Daase 2013. 147–148. o.

az elem a német fehér könyvben koherensebben (*Vernetzter Ansatz*) van megfogalmazva.³⁵

A kül- és biztonságpolitikai döntéshozatalban³⁶ nem sok közös pontot találunk: míg Magyarországon 2010 után egy centralizált modell figyelhető meg, addig Németországban a tárcaelv (*Ressortprinzip*), illetve a számos külpolitikához közel álló minisztérium és nem kormányzati szereplő miatt egy decentralizált döntéshozatal jellemző.³⁷ A fegyveres erők külföldi alkalmazását tekintve az MH rugalmasabb keretek között alkalmazható, mint a német Bundeswehr.³⁸ További jelentős különbség, hogy a Szövetségi Köztársaságban a Bundeswehr felett hagyományosan erős a civil kontroll, következésképp jellemző a haderő erős átpolitizáltsága, és meghatározóak a civil normák és értékek.³⁹

A stratégiai kultúrákat röviden áttekintve megállapítható, hogy bár a felek védelmi képessége és fejlettsége jelentősen eltér egymástól, a nemzetközi ambíciószinteket, a külpolitikai orientációt, illetve a civil és katonai eszközök alkalmazását tekintve több átfedést is találunk, amelyek kellő alapot nyújthatnak egy szorosabb védelmi együttműködéshez. Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy a szoros történelmi barátság és a V4-együttműködés miatt Lengyelország stratégiai kultúrája vajon nem „kompatibilisebb”-e a magyarral? Ha közelebbről megvizsgáljuk e kérdést, megállapíthatjuk, hogy nem feltétlenül: Lengyelország kül- és biztonságpolitikai fókusza a földrajzi közelség miatt elsődlegesen az orosz fenyegetésre koncentrál, számára a NATO elsőbbséget élvez az EU-val szemben, továbbá meghatározó az atlantista beállítottsága.⁴⁰ A stratégiai kultúrák viszonylatában a német együttműködés „vetélytársa” lehet az olasz, mivel jelenleg is szoros védelmi kapcsolat áll fenn vele, valamint ahogyan az NBS is kiemeli, Olaszország érdekelt a délről érkező fenyegetések (tömeges bevándorlás) kezelésében.⁴¹

- 35 Weißbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr. 6., 60. o. <https://www.bmvg.de/resource/blob/13708/015be272f8c0098f1537a491676bfc31/weissbuch2016-barrierefrei-data.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.); Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 138–140. pont
- 36 „Az ország döntéshozatalát meghatározó formális és informális folyamatok, főbb szereplők, hatáskörök és funkciók, valamint a végrehajtás rugalmassága és a demokratikus ellenőrzés eszközei, lehetőségei.” Lásd: Csiki – Talás 2014. 24. o.
- 37 Hettyey András: Ki az úr a házban? – A német külpolitikai döntéshozatal struktúrája. *Európai Tükör*, 2017/1. 73. o. https://folyoiratok.uni-nke.hu/document/nkeszolgaltato-uni-nke-hu/Europai_Tukor_2017_1_5Hettyey.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.) Vö. Csiki 2017. 149. o.
- 38 Magyarországon az Országgyűlés tájékoztatása mellett a kormány dönthet bármely NATO kollektív védelmi vagy EU és NATO válságreakgáló műveletben való részvételről. Németországban a fegyveres erők „*Parlamentsarmee*” jellegéből fakadóan NATO területén kívüli „fegyveres vállalkozásokban” való bevetéséhez részletes parlamenti mandátumra van szükség. Csiki 2017. 149. o. Vö. Junk – Daase 2013. 142–143. o.
- 39 Zapfe, Martin: Strategic Culture Shaping Allied Integration: The Bundeswehr and Joint Operational Doctrine. *Journal of Strategic Studies*, Vol. 39. No. 2., 251. o. DOI: 10.1080/01402390.2015.1115044 <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390.2015.1115044?journalCode=fjss20> (Letöltés ideje: 2020. 06. 09.)
- 40 Csiki 2017. 146–147. o.
- 41 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 113. pont.

Reálpolitika: változások a nemzetközi biztonsági környezetben

A német–magyar védelmi kapcsolatok szempontjából talán a legfontosabb változás 2012-höz képest, hogy a nemzetközi biztonsági környezetben jelentős változások következtek be. A korábban viszonylag nyugodt nemzetközi biztonsági környezet 2014-től megváltozott, amely változás különösen Európát érintette. A migrációs nyomás, illetve a különböző terrorszervezetek („Iszlám Állam”), illetve az ukrajnai válság, a hibrid fenyegetések előtérbe kerülése alapvetően befolyásolta az európai országok és a nemzetközi szervezetek (Európai Unió és NATO) biztonságpercepcióját. A NATO a walesi, varsói és brüsszeli csúcstalálkozóin határozott a keleti stratégiai irányra vonatkozóan (orosz fenyegetés) a kollektív védelmi és elrettentési képességek erősítéséről, illetve a délről jövő veszélyek (migráció, terrorizmus) kezeléséről. Az Európai Unió 2016-ban elfogadta új, Globális Stratégiáját, továbbá intézkedéseket hozott az európai védelmi képességek fejlesztéséről.⁴²

A (defenzív) realista biztonságelméleti felfogás szerint az anarchikus nemzetközi rendszerben az államok mivel csak magukra számíthatnak, saját biztonságukat kívánják maximalizálni.⁴³ A 2010-es évek második felében bekövetkezett „stratégiai sokkra” reagálva Magyarország továbbra is bízhat a NATO biztonsági garanciájában, az Egyesült Államok viszont, mint az európai kontinens elsőszámú biztonsági garanciája, fokozatosan Ázsia felé fordítja stratégiai fókuszát. E megváltozott nemzetközi biztonsági helyzetben egy kis állam, mint Magyarország egyrészt saját védelmi képességeinek erősítésével (Zrínyi 2026), másrészt a kollektív védelmi és regionális együttműködésekbe való szorosabb bekapcsolódásával válaszolhat. Más szóval: az Egyesült Államok fokozatosan csökkenő európai szerepével Magyarországnak szüksége van egy regionális „támaszra” is biztonsága szavatolásához, így a Németországgal való együttműködésre, amely kiegészítheti a V4-ekkel és Olaszországgal már meglévő regionális dimenziót. Nem mellékes szempont, hogy (az *European Council for Foreign Affairs* felmérése szerint) Németország első számú partnere valamennyi tagállamnak a közös kül- és biztonságpolitikában, továbbá az európai védelmi integráció éllovasa Franciaországgal karöltve.⁴⁴

A stratégiai kontextusból megállapíthatjuk, hogy a Németországgal való szorosabb biztonság- és védelempolitikai együttműködés több szempontból is előnyös Magyarország számára. Egyfelől a stabil gazdasági (és kulturális) kapcsolat kellő alapot nyújt, valamint az ingadozó politikai kapcsolatok helyreállításának lehetőségét kínálja, a stratégiai kultúrák, kül- és biztonságpolitikai érdekek nagyobb részben átfedésben vannak egymással, továbbá a megváltozott nemzetközi környezetben Németország regionális szövetségesként hasznos támasz lehet. Fontos kiemelnünk,

42 Siposné Kecskeméthy Klára: Magyarország és a NATO. In: Szenes Zoltán – Siposné Kecskeméthy Klára: NATO 4.0 és Magyarország. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2019. 412–414. o.

43 Kiss J. László: Változó utak a külpolitika elméletében és elemzésében. Budapest, Osiris Kiadó, 2009. 230. o.

44 EU Coalition Explorer. Results of the EU28 Survey 2018 on coalition building in the European Union. https://www.ecfr.eu/page/ECFR269_EU_COALITION_EXPLORER_2018_V1.10.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 07.)

hogy míg a 2010-es évek elején Németország kapcsán a szakirodalomban a „katonai visszafogottság kultúráját”, illetve geoökonómiai hatalmát hangsúlyozták, addig a 2010-es évek második felére inkább mint Európa vezető hatalmaként jellemezték, amely már nem tartózkodik a reálpolitikától.⁴⁵ Ezen kül- és biztonságpolitikai szerepváltozás miatt a Németországgal való együttműködés fokozott jelentőséggel bír a magyar biztonság- és védelempolitika számára is, amelynek prioritásai szintén megváltoztak a 2010-es évek első feléhez képest.

Együttműködési területek és lehetőségek a védelmi kapcsolatokban

A német–magyar biztonság- és védelempolitikai kapcsolatot alapvetően határozza meg a közös NATO- és EU-tagság. A multilaterális formátumokon felül azonban a két ország között bilaterális biztonság- és védelempolitikai együttműködés is van, amelyet többek között az 1992. évi magyar–német alapszerződés 6. cikkelye is rögzít. Eszerint a felek „különösen együttműködnek a közös erőfeszítések révén megteremtődő új lehetőségeknek a biztonság területén történő kihasználásában”, támogatják a biztonság kooperatív struktúráinak európai kiépítését, valamint a már létrejött leszerelési és fegyverzetellenőrzési megállapodások végrehajtását. A német–magyar katonadiplomáciai kapcsolatok (kölsönös képzések, kooperációs programok, hivatalos és munkalátogatások) már az 1990-es évek elejétől intenzívek voltak, ezen felül Németország (bár kezdetben vonakodva) támogatta Magyarország NATO-csatlakozását is, továbbá haditechnikai eszközöket szállított és szakértői támogatást nyújtott a magyar logisztikai rendszer korszerűsítésében.⁴⁶ A katona-egészségügyi együttműködés szintén már az 1990-es évek legelejétől jelentős volt a két fél között, így 2008-ban Németország támogatásának köszönhetően Budapesten létesülhetett a többnemzeti NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ, amely Münchenben is rendelkezik egy részleggel, igazgatóját váltással a magyar és német katona-egészségügyi szolgálat biztosítja.⁴⁷

A 2010-es évek elején a védelmi együttműködés legfontosabb dimenziója a nemzetközi válságkezelő műveletek voltak. Az MH kontingense Koszovóban német parancsnokság alatt állt, Afganisztánban pedig szorosan együttműködtek a magyar és a német Tartományi Újjáépítési Csoportok (*Provincial Reconstruction Team – PRT*), köszönhetően a Bundeswehr Vezetőakadémiáján (*Führungsakademie*) képzett magyar tiszteknek, valamint a német fél korábban hadfelszerelésekkel (kevlár sisakok, katonai járművek) látta el

45 Junk – Daase 2013. 142. o. Vö. Csiki – Etl 2020. 24. o.; Fröhlich, Stefan: *Das Ende der Selbstfesselung. Deutsche Außenpolitik in einer Welt ohne Führung*. Springer, 2019. 142. o.

46 Hettyey András 2019. 95–97. o.; Gáspár Tibor ny. mk. vezérőrnagy: A német–magyar logisztikai együttműködés hatása a logisztikai rendszer korszerűsítésére. Az MH Központi Logisztikai Bázis létrehozásával kapcsolatos tervek és konkrét lépések. *Honvédségi Szemle*, 2014/6. 106–107. o. https://honvedelem.hu/files/files/47524/hsz_2014_6.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

47 Márton, Péter – Wagner, Péter: Hungary’s Partnering in Foreign Military Missions: A Different Kind of Regionalism. *Defence Review*, Volume 145, Special Issue 2017/1, 154–155. o. https://honvedelem.hu/files/files/64874/hsz_20171_beliv_angol.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.); Siposné 2019. 295–296. o.

a magyar katonákat.⁴⁸ A NATO Eltökélt Támogatás⁴⁹ (*Resolute Support Mission – RSM*) missziójában az MH kontingense jelenleg is német vezetésű parancsnokság alatt áll (Északi Kiképző, Tanácsadó és Segítő Parancsnokság, *Train Advise Assist Command-North – TAAC-N*).⁵⁰ Az EUTM Mali misszió indulásakor 2013-ban a magyar katona-egészségügyi személyzet szintén a német vezetésű tábori kórházban kezdte meg szolgálatát.⁵¹

Általánosságban tehát leszögezhetjük, hogy a biztonság- és védelempolitikában Németország korábban is meghatározó partnere volt Magyarországnak, egyfajta mentor szerepet betöltve a haderő modernizációban és a NATO-ba történő integrációban, az együttműködés azonban a 2010-es évek elején továbbra is elsősorban a katonadiplomáciára, a katona-egészségügyre és a missziókra korlátozódott.⁵²

Együttműködés a haderőfejlesztésben és a kollektív védelemben

Ahogy fentebb már említettük, a biztonságpolitikai környezetben 2014-től bekövetkezett változások alapvetően változtatták meg a német, illetve a magyar biztonság- és védelempolitika irányait. Az orosz fenyegetés miatt felértékelődött a katonai biztonság szerepe, a NATO a válságkezelés és kooperatív biztonság helyett a kollektív védelmet helyezte középpontba, ezen irányváltás a magyar–német védelmi együttműködés jellegére is hatással volt.

Az új helyzethez alkalmazkodva, a magyar kormány 2016 decemberében bejelentette az ambiciózus „Zrínyi 2026” Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programot, melynek elsődleges célja az erős nemzeti haderő létrehozása a 21. század biztonsági kihívásainak megfelelően, illetve a „hátszói” feltételek megteremtése.⁵³ A programban központi szerepet kap az országvédelmi képességek erősítése.⁵⁴ Mivel általában véve a haderőfejlesztéseknél, így a fegyverzeti modernizációnál és beszerzéseknél nem csak az ország gazdasági adottsága meghatározó, hanem fenyegetettségpercepciója és

48 Hettyey, András – Rác, András: *German-Hungarian Relations: A Marriage Held Together by Money, not Love?* In: *Friendship in the Making. Transforming Relations between Germany and the Baltic-Visegrad Countries.* (Edited by Dr. Andris Sprüds.) Latvian Institute of International Affairs, Friedrich ebert stiftung, Riga, 2012. 88–89. o.

49 Az Egyesült Államok és a tálib mozgalom között 2020 februárjában kötött békemegállapodás értelmében az Egyesült Államok és szövetségesei (beleértve Magyarországot és Németországot) fokozatosan kivonják csapataikat legkésőbb 2021 végéig. Lásd: *US on track to pull troops out of Afghanistan: Pentagon.* <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/track-pull-troops-afghanistan-pentagon-200515190550268.html> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

50 *Train Advise Assist Command – North.* <https://rs.nato.int/rs-commands/train-advise-assist-command-north.aspx> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

51 *Megkezdik szolgálatukat a magyar katonák Maliban.* <https://2010-2014.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/vedelepoltikaert-es-tervezesert-felelos-helyettes-allamtitkarsag/hirek/megkezdik-szolgálatukat-a-magyar-katonak-maliban> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

52 Lázin Miklós András: *Külszolgálatban is hazánkat védik.* https://www.magyarhirlap.hu/belfold/Kulszolgálatban_is_a_hazankat_vedik (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

53 Siposné 2019. 414. o.

54 *Újabb mérőföldkőhöz ért a Zrínyi 2026 Haderőfejlesztési Program.* <https://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/ujabb-merfoldkoho-ert-a-zrinyi-2026-haderofejlesztési-program> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

védelmi doktrínája⁵⁵ is, Magyarországnak célszerű volt olyan fegyverzetet és importtört választania, amelyek segítségével (újra) kialakíthat olyan képességeket, melyekkel képes ellátni az országvédelmi és kollektív védelmi feladatokat.⁵⁶ Ebből kifolyólag Magyarország számára Németország „vonzó” partnernek számít, melyhez nem csak szoros gazdasági szálak és meglévő szövetségesi-partneri viszony fűzi, hanem csúcstechnológiát előállítani képes védelmi iparral is rendelkezik, amelynek egyik fő erőssége a tüzérségi eszközök és páncélozott harci járművek gyártása.⁵⁷

A fenti szempontoknak megfelelően Magyarország szárazföldi eszközök terén 2019 decemberében 44 darab újonnan gyártott Leopard 2 A7+ harckocsit és 24 darab PzH 2000 önjáró löveget, valamint 12 darab használt Leopard 2A4 harckocsit vásárolt Németországtól, amelyek értéke a hozzájuk tartozó komponensekkel, szimulátorokkal, valamint további katonai járművekkel (műszaki-mentő és hídvető harckocsik, tehergépjárművek) együtt 1,76 milliárd eurót tettek ki. A német szövetségi kormány fegyverexport-jelentése szerint a beszerzésekkel Magyarország elsőszámú célország lett 2019. első félévében, ezzel megelőzve ugyanezen időszakban az Egyiptomba, Dél-Koreába és az Egyesült Államokba irányuló német fegyverexportok értékét.⁵⁸ Összehasonlításképpen: Katar 2013-ban 62 Leopard 2-es harckocsit és 24 PzH 2000-et vásárolt közel 1,9 milliárd euró értékben.⁵⁹

Az 1,76 milliárd eurós költség, bár első ránézésre soknak látszik, az importőrök mégis hajlamosak az ügyletek hosszú távú lehetőségeit is figyelembe venni, egy hosszú távú fegyverzeti támogatással pedig a költségek idővel viszonylagossá válhatnak.⁶⁰ Az említett beszerzési szempontok mellett egy ország, amely nem rendelkezik az új fegyverzethez szükséges képzett katonai személyzettel, szívesen választ olyan fegyverimporttört, amely a megvásárolt eszközök mellé további támogató „csomagokat” is kínál.⁶¹ Mivel a magyar haderő a szárazföld terén szovjet gyártmányú haditechnikával rendelkezett, Németország megint csak kedvező feltételeket kínált,

55 Az MH jelenlegi doktrínája valószínűleg a Zrínyi 2026, az új NBS, illetve az új nemzeti katonai stratégia miatt változni fog.

56 Pearson, Frederic S.: The Priorities of Arms Importing States Reviewed. *Arms Control*, Volume 9, Issue 2, 171. o. 1988. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01440388808403886> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

57 Brzoska, Michael: Germany. In: *The Economics of the Global Defence Industry*. (Edited by Keith Hartley, Jean Belin.) Routledge, 2020. 194., 208. o.; Pearson 1988. 171. o.

58 Bericht der Bundesregierung über ihre Exportpolitik für konventionelle Rüstungsgüter im ersten Halbjahr 2019. https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Publikationen/Aussenwirtschaft/ruestingsexport-zwischenbericht-2019.pdf?__blob=publicationFile&v=10 (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.); Pressemitteilung. Krauss-Maffei Wegmann unterstützt ungarische Heeres Modernisierung. https://www.kmweg.de/fileadmin/user_upload/pdfs/Press_Releases/2018/Krauss-Maffei-Wegmann-unterstuetzt-ungarische-Heeres-Modernisierung_19-12-2018.pdf?fbclid=IwAR2kbbII-tCCF_1ATnDhh1z5DRQhe27bD-qaMQzPgzeixFuVrnw57oEQtO0 (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

59 Hegmann, Gerhard: Ungarn rüset veraltetes Militär mit deutschen Panzern auf. <https://www.welt.de/wirtschaft/article185817794/Ruestung-Ungarn-bestellt-modernste-Leopard-Panzer.html> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

60 Az 1980-as években a harmadik világbi országok, mint például India szintén magas áron vásároltak fegyverzetet hosszú távú technológiai előnyökben és üzleti ellentételezésekben bízva. Lásd: Pearson 1988. 180. o.

61 Pearson 1988. 179. o.

mivel a fent említett ügylet részét képezte az eszközök szállításához szükséges logisztikai támogatás, illetve a magyar személyzet kiképzése is.⁶²

A harcokosi vásárlásokat 2020 szeptemberében 2 milliárd euró értékben 218 darab Lynx KF41-es lövészpáncélos beszerzéséről szóló szerződés aláírása követte.⁶³ A sajtóértésülések alapján nem zárható ki, hogy a felső szintű politikai egyeztetések újabb német haditechnikai eszközök (Boxer csapatzállítók, légvédelmi rendszerek) vásárlását vonhatják maguk után.⁶⁴ A beszerzések a haderőfejlesztési program azon ambiciózus célját is szolgálják, hogy Magyarország 2023-ra egy közepes, 2028-ra pedig egy nehéz dandártudjon felajánlani a NATO részére, ezenkívül nem mellékes szempont, hogy a beszerzésekkel az MH hosszú távon biztosíthatja a NATO európai erőivel, így a Bundeswehrrel való interoperabilitását.⁶⁵

A magyar–német fegyverügyletek hosszú távú jelentőségét mutatja, hogy az MH és a Bundeswehr szándéknyilatkozatot írt alá a szárazföldi képességek terén való együttműködésről. Ahogy a magyar Szárazföldi Haderőnemi szemlélő, Takács Attila dandártábornok fogalmazott, Magyarország „nem csak egy új fegyverrendszert, hanem egy új doktrínát” vásárolt, és „ehhez filozófiaváltásra van szükség”, amelyhez fontos a német haderő támogatása.⁶⁶ A nemrégiben történt katonadiplomáciai látogatások arra engednek következtetni, hogy az MH a haderőfejlesztés érdekében nem csak a haditechnika, hanem a belső szervezeti kultúra, a tisztképzés és a haderőszervezés terén is „tanulni” kíván a német modelltől. Így került sor többek között a Bundeswehr főszemlélőjének budapesti látogatására, magyar katonai delegáció látogatására a Bundeswehr koblenzi „belső vezetés” központjában (*Zentrum Innere Führung*) vagy a Német Bundeswehr Tartalékosai Szövetségének (*Verband der Reservisten der Deutschen Bundeswehr*) látogatására a Honvédelmi Minisztériumban.⁶⁷

62 Megkezdődött a magyar harcokosik összeszerelése Németországban.

<https://honvedelem.hu/cikk/megkezdodott-a-magyar-harcokosik-osszeszerelese-nemetorszagban/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

63 Lynx gyalogsági harcjárműveket kap a Magyar Honvédség. <https://honvedelem.hu/hirek/lynx-gyalogsagi-harcjarmuveket-kap-a-magyar-honvedseg.html> (Letöltés ideje: 2020. 10. 15.)

64 Kósa András: Leopardok után jönnek a Boxerek.

https://nepszava.hu/3069511_leopardok-utan-jonnek-a-boxerek (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

65 A magyar gazdaság erősödésével a honvédelemre is több pénz jutott.

<https://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/a-magyar-gazdasag-erosodesevel-a-honvedelemre-is-tobb-penz-jutott> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.);

Heiming, Gerhard: Leopard 2 und PzH 2000 für Ungarn. <https://esut.de/2018/12/meldungen/land/9608/leopard-2-und-pzh-2000-fuer-ungarn/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

66 Snój Péter: Tovább erősödnek a magyar–német kapcsolatok. <https://honvedelem.hu/galeriak/tovabb-erosodnek-a-magyar-nemet-kapcsolatok/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

67 Údvariassági látogatáson fogadta Benkő Tibor a Bundeswehr főszemlélőjét.

<https://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/udvariassagi-latogatason-fogadta-benko-tibor-a-bundeswehr-foszemlelojet> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.); „Wir brauchen dieses denken”.

<https://www.bundeswehr.de/de/organisation/weitere-bmvg-dienststellen/zentrum-innere-fuehrung-wir-brauchen-dieses-denken-162624> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.);

Ungarn informieren sich über deutsche Offizierausbildung. <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/heer/aktuelles/ungarn-informieren-sich-ueber-deutsche-offizierausbildung-181730>

(Letöltés ideje: 2020. 06. 12.);

Német delegációt fogadott a honvédelmi miniszter. <https://www.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/hirek/nemet-delegaciot-fogadott-a-honvedelmi-miniszter> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

A szárazföldi haderőnemek mellett a két ország légiereje is együttműködési szándéknyilatkozatot írt alá, amelynek célja a légiszállítás, a vezetés és a légvédelem terén történő együttműködés előmozdítása, annak érdekében, hogy a felek idővel közös hozzájárulásokat tegyenek a NATO felé, például a Nagyon Magas Készenlétű Erő (*Very High Readiness Joint Task Force – VJTF*) erősítése érdekében.⁶⁸

A haderőfejlesztésen kívül a magyar fél további felajánlással is növelni kívánja a NATO-n belüli szerepét. A 2018. évi brüsszeli csúcstalálkozón a szövetség készenléti politikájával összhangban bejelentette, hogy 2022-ig Horvátország, Szlovákia és Szlovénia bevonásával felállítja a Többnemzeti Közép-Európai Hadosztály-parancsnokságot (*Multinational Division Central Europe – MND CE*), amelynek feladatai lesznek békeidőben a kompetenciafejlesztés, kiképzések és gyakorlatok, válsághelyzetben pedig a NATO kollektív védelmi műveleteinek támogatása. A komoly kihívást jelentő vállalás a magyar külügyminiszter tájékoztatása szerint Németország támogatásával valósul meg.⁶⁹ Valószínű, hogy a magyar diplomácia Németország közbenjárásával érte el a szövetség támogatását, ahogy ez korábban a Katona-egészségügyi Kiválósági Központ esetében történt.

Összefoglalva: a komoly fegyverügyletekből és az utóbbi időben intenzívebbé váló katonai együttműködésekben arra következtetünk, hogy a magyar fél a Zrínyi 2026 haderőfejlesztési ágát a Németországgal való szorosabb együttműködés segítségével kívánja megvalósítani.

Védelmi ipar

A magyar–német védelmi együttműködés és a haditechnikai beszerzések kapcsán tett magyar politikusi nyilatkozatok állandó „mottója”, hogy szoros védelmi ipari együttműködés jött létre a felek között.⁷⁰ Az új NBS szerint „A hatékony és exportképes nemzeti védelmi ipar fejlesztése fontos sarokköve a biztonság szavatolásának”, valamint „A Zrínyi 2026 program leszögezi, hogy a haderőfejlesztési célok megvalósulását a hazai védelmi ipar fejlesztésével fogja elérni”, továbbá az NBS értelmében a védelmi ipar fejlesztése azon célt is szolgálja, hogy Magyarország a térség egyik meghatározó haderejét hozza létre 2030-ra.⁷¹ A nyilatkozatokból tehát arra következtetünk, hogy a kormány úgy a haderő modernizációjában, mint a hazai védelmi ipar fejlesztésében is komoly szerepet szán Németországnak.

68 Inspekteur in Budapest: „Ungarn ist ein wichtiger Partner.” <http://www.idlw.de/inspekteur-in-budapest-ungarn-ist-ein-wichtiger-partner> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

69 Szenes Zoltán: Transzatlanti „Super Bowl”. *Hadtudomány*, 2018/3–4. 64. o. http://real.mtak.hu/93610/1/ht201834_45-67.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.); Varga, Judit: Pragmatische Solidarität in der europäischen Sicherheits- und Verteidigungspolitik. Die ungarische Perspektive. *Arbeitspapier Sicherheitspolitik*, Nr. 4/2019. 3. o. https://www.baks.bund.de/sites/baks010/files/arbeitspapier_sicherheitspolitik_2019_4.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

70 Varga 2019. 3. o. Rendkívül szoros magyar–német védelmi együttműködés jön létre. i. m. 3. o.; Németország hazánk stratégiai szövetségese és a legfontosabb gazdasági partnere. i. m.

71 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változó világban”. 128., 28., 5. pont.

Az elmúlt hónapokban a védelmi ipari együttműködésről egyre több információ érhető el nyilvánosan. A német védelmi iparral való együttműködés a „know-how” importálása, a kutatási-fejlesztési és innovációs programokba való bekapcsolódás⁷² révén hosszú távú választ adhat a magyar haderő modernizációjára, a védelmi ipari kapacitások fejlesztésére. A szárazföldi katonai járművek gyártása terén a magyar kis- és középvállalkozások, illetve a Honvédelmi Minisztérium vállalatai számára célszerű lépés az együttműködés kiépítése a meglévő gépjárműipari német–magyar együttműködést alapul véve.⁷³

E téren komoly jelentőséggel bír, hogy a Leopard 2 harckocsik vásárlását követően, 2019 áprilisában létrehozták a Krauss-Maffei Wegmann magyarországi leányvállalatát (KMW Hungary Kft.), amely valószínűsíthetően a harckocsik logisztikai, üzemeltetési támogatását fogja ellátni.⁷⁴ Ennél is fontosabb fejlemény, hogy a 218 darab Lynx lövészpáncélosból 46 darabot Németországban, 172 darabot pedig Zalaegerszezen fognak legyártani a Rheinmetall és a magyar állam által vegyesen létrehozott vállalat üzemében. A németországi gyártás folyamán megtörténik a magyar szakemberek felkészítése is.⁷⁵ További előrelépést jelentett, hogy 2020 októberében hadiipari gyártással és termékfejlesztéssel foglalkozó hazai vegyesvállalat alapításáról írt alá szándéknyilatkozatot a német Dynamit Nobel Defence ügyvezető igazgatója, Michael Humbek és Maróth Gáspár védelmi fejlesztésekért felelős kormánybiztos. A megállapodás értelmében reaktív páncélszatok, illetve vállról indítható páncéltörő fegyverek alkatrészgyártása, illetve további nem hadiipari termékek gyártása indul meg, melyek a későbbiekben exportálhatók is.⁷⁶ Ahogy Szenes Zoltán, korábbi vezérkari főnök is kiemelte, a beruházások és a beszerzések nem csupán a haderőfejlesztést, hanem a hazai hadiipar megteremtését is szolgálják.⁷⁷

Az NBS leszögezi, a hazai védelmi iparnak a termelés diverzifikációjára, vagyis a polgári felhasználású termékek irányába kell nyitnia, valamint törekednie kell a specializációra, a kettős felhasználású termékek fejlesztésére és előállítására.⁷⁸ A kettős felhasználású, illetve polgári termékek gyártására való nyitás már megkezdődött az Airbus Helicopters gyulai üzemének létesítésével, amely precíziós mechanikai

72 A magyar és német fegyverzeti igazgatók egyeztetései is azt bizonyítják, hogy megvan a szándék az ilyen téren történő együttműködésre is. Lásd Magyar–német fegyverzeti igazgatói találkozó. <https://honvedelem.hu/cikk/magyar-nemet-fegyverzeti-igazgatoi-talalkozo/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 15.)

73 Csiki Tamás: A szó, a tett és a szándék egysége. Magyarország közép-európai védelempolitikai orientációs lehetőségeinek modelljei és azok értékelése. In: Magyarország Európában, Európa a világban. Tanulmánykötet Gazdag Ferenc 70. születésnapjára. (Szerk. Koller Boglárka, Marsai Viktor.) Budapest, Dialóg Campus, 2016. 216–218. o.

74 Dr. Gyömbér Béla: A KMW magyarországi jelenléte. <https://jogalappal.hu/a-kmw-magyarorszag-i-jelenlete/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 15.)

75 Lynx gyalogsági harcjárműveket kap a Magyar Honvédség. i. m.

76 Újgenerációs páncélokól és reaktív páncélszat gyártása kezdődhet meg a kiskunfélegyházi fegyverüzemben. <https://honvedelem.hu/hirek/ujgeneracios-pancelokol-es-reaktiv-pancelzat-gyartasa-kezdo-dhet-meg-a-kiskunfelegyhazi-fegyveruzemben.html> (Letöltés ideje: 2020. 10. 15.)

77 Jóval többről van szó fegyverbeszerzésnél. <https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/joval-tobbrrol-van-szo-fegyverbeszerzesnel-2-3068792/> (Letöltés ideje: 2020. 10. 15.)

78 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 29. pont.

alkatrészeket fog gyártani a civil és katonai helikopterekhez.⁷⁹ Magyarország az Airbus csoporttal való szoros együttműködését jelzi, hogy a Zrínyi 2026 program keretében 100 milliárd forint értékben 16 darab H225M és 20 darab H145M többfunkciós helikoptert vásárolt, továbbá együttműködési szándéknyilatkozatot írt alá. Az üzlet magába foglalja a pilóták, illetve a technikai-műszaki személyzet képzését is.⁸⁰ Ezenfelül Magyarországon 2011 óta működik a Diehl-csoporthoz tartozó Diehl Aviation Holding GmbH leányvállalata, a Diehl Aircabin Kft., amely jelenleg polgári Airbus, Boeing gépekhez és Aerocopter helikopterekhez gyárt alkatrészeket.⁸¹ A kettős felhasználású termékek gyártása érdekében az itt meglévő ipari kapcsolatok kiterjeszthetők lehetnének a Diehl-csoport védelmi ágára is, amely jelentős szereplő a német védelmi iparban.

A védelmi ipari együttműködésről szűkszavúak a német források. A magyar vásárlások kétségkívül nagy profitot jelentettek a német védelmi iparnak, amelynek eladásai az utóbbi hét évben folyamatosan nőttek (2019-ben újabb rekordot elérve), versenyképessége fenntartásához erős európai felvevőpiac hiányában viszont kénytelen volt EU-n és NATO-n kívüli országokba exportálni, köztük regionális konfliktusokban is részt vevő közel-keleti államokba (Szaúd-Arábia, Katar, Egyiptom). Az ilyen, társadalmi ellenállást és a politikai vitákat eredményező fegyverexportok kiváltására lehetőséget kínálnak a közös európai fegyverzeti együttműködések (például francia–német új generációs vadászgép, illetve harcokosi fejlesztése).⁸² Bár a német védelmi minisztérium 2019. végi fegyverzeti jelentése kedvező fejleményként értékeli, hogy a NATO keleti államai, köztük kiemelten Magyarország erősíteni kívánja a Németországgal való fegyverzeti együttműködések, a gazdasági korlátok miatt a Magyarországhoz hasonló haderómodernizációt végrehajtó kisállamok vásárlásai hosszú távon nem fogják tudni megoldani a német védelmi ipar konzolidációját.⁸³

79 Gyárat hoz Magyarországra az Airbus Helicopters. <https://www.vg.hu/vallalatok/ipar/gyarat-hoz-magyarorszagra-az-airbus-helicopters-1258060/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

80 Airbus and Hungary announce longterm industrial partnership. <https://www.airbus.com/newsroom/press-releases/en/2018/12/airbus-helicopters-and-hungary-have-signed-a-memorandum-of-agree.html> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.); Kiderült, mennyibe kerülnek az új magyar harci helikopterek. <https://infostart.hu/belfold/2018/07/02/kiderult-mennyibe-kerulnek-az-uj-magyar-harci-helikopterek> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

81 Diehl Aircabin's Debrecen development project to receive government funding. <https://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/diehl-aircabin-s-debrecen-development-project-to-receive-government-funding> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

82 Bővebben lásd: Speck Gyula: A német külpolitika hangsúlyváltásai – Németország fegyverexportpolitikája 2013–2017 között. *Nemzet és Biztonság*, 2018/4. 116–119. o. <http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=898> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

83 10. Bericht des Bundesministeriums der Verteidigung zu Rüstungsangelegenheiten. Teil 1. Bundesministerium der Verteidigung, Berlin, 2019. 22. o. <https://www.bmvg.de/resource/blob/161466/688cf41b8379db585b70dfc1487aa714/20191205-download-ruestungsbericht-herbst-2019-data.pdf#page126> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

Együttműködés a PESCO-ban

Ahogy említettük, mindkét fél támogatja a közös európai védelmi törekvéseket. Ennek megfelelően az Állandó Strukturált Együttműködés (*Permanent Structured Cooperation* – PESCO) további együttműködési lehetőségeket kínál Magyarországnak és Németországnak számára, utóbbi mellesleg Franciaországgal szemben határozottan szorgalmazta, hogy a kezdeményezésben minden uniós tagállam részt vehessen. Bár a PESCO-ban Magyarország Németországgal és Lengyelországgal is együttműködik, azonban Franciaországgal és Spanyolországgal való PESCO-kapcsolatai erősebbek.⁸⁴ A Németország által koordinált hét PESCO projektből, Magyarország 2019 végén csak kettőben (*Cyber and Information Domain Coordination Center [CIDCC]*, illetve *Network of Logistic Hubs in Europe and support to Operations*), Németország pedig a Magyarország által koordinált *Integrated European Joint Training and Simulation Centre (EUROISM)* projektben vett részt.⁸⁵ A meglévő katona-egészségügyi kapcsolatokat kihasználva célszerű lehet Magyarországnak bekapcsolódnia például a Németország által vezetett katona-egészségügyi programba (*European Medical Command*).⁸⁶

Együttműködési lehetőség a keretnemzet koncepcióban

A Bundeswehr jelenleg zajló reformfolyamatában, így a 2018-ban kiadott Koncepciójában (*Konzeption der Bundeswehr*) központi szerepet kap a többnemzetiség és az integráció, melynek értelmében a Bundeswehrnek a szövetségi struktúrákban és a többnemzeti együttműködésekben integráltan kell részt vállalnia, illetve keretnemzetként kell funkcionálnia a fegyverzet-, biztonság- és védelempolitikai együttműködésekben.⁸⁷ Az új NBS szintén leszögezi, hogy Magyarország érdeke, hogy „szem előtt tartva a magyar biztonságpolitikai prioritásokat és fenyegetések súlyosságát, részt vegyen, vagy vezető szerepet töltsön be regionális szinten a többnemzeti formációkban és képességfejlesztési kezdeményezésekben”.⁸⁸

84 Nádudvari, Anna – Etl, Alex – Berczky, Nikolett: Quo vadis, PESCO? An analysis of cooperative networks and capability development priorities. Institute for Strategic and Defence Studies, *ISDS Analyses*, 2020/15. 23. o. http://real.mtak.hu/108298/1/ISDS_Analyses_2020_15_QuovadisPesco.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

85 Permanent Structured Cooperation (PESCO)'s projects – Overview. <https://www.consilium.europa.eu/media/41333/pesco-projects-12-nov-2019.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

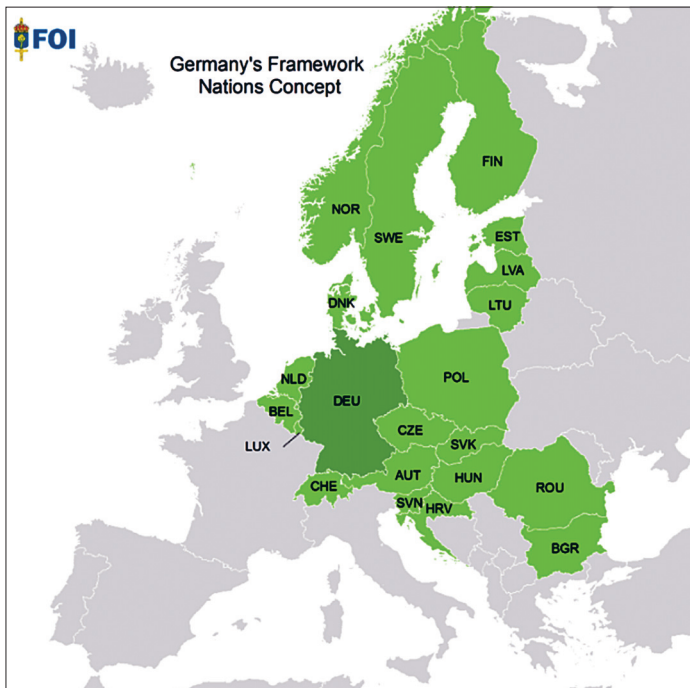
86 Nádudvari Anna – Varga Gergely: Az európai biztonság- és védelempolitikai kezdeményezések értékelése Magyarország szempontjából (2.). *KKI Tanulmányok*, 2019/03. 14. o. https://kki.hu/wp-content/uploads/2019/06/03_KKI-tanulmany_EU_Varga_201903.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

87 Die Konzeption der Bundeswehr. Ausgewählte Grundlinien der Gesamtkonzeption. Bundesministerium der Verteidigung, 2018. 11. o. <https://www.bmvg.de/resource/blob/26546/befaf450b146faa515e19328e659fa1e/20180731-broschuere-konzeption-der-bundeswehr-data.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)

88 Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. 97. pont

A megfogalmazott biztonság- és védelempolitikai célokkal összhangban a magyar–német együttműködés további lehetőségét kínálja a Németország által kezdeményezett, illetve a NATO által 2014-ben elfogadott keretnemzet koncepció (*Framework Nations Concept* – FNC).⁸⁹ Az FNC eredetileg arra irányult, hogy a NATO kollektív védelmi feladataival összhangban a Bundeswehr egy keretet adjon a kisebb európai haderők részére, amelyek „bekötik” képességeiket a keretbe.⁹⁰ Az FNC mára azonban a NATO Smart Defence kezdeményezésére épülve egy többnemzeti képességfejlesztési együttműködéssé fejlődött tovább, illetve magába foglalja közös nagyobb formációk létrehozását is. A Németország által koordinált FNC-ben jelenleg több mint 20 nemzet vesz részt, köztük a V4-ek, (így Magyarország is).

Az együttműködésben nem NATO-tagállamok, mint Ausztria és Svájc is részt vehetnek⁹¹ (lásd: 1. ábra⁹²).

1. ábra.

Keretnemzet koncepció országai 2019. februári állás szerint

89 Csiki 2016. 217. o.

90 Érdeemes megjegyezni, hogy a német haderő az FNC létrehozása előtt is keretnemzeti funkciót látott el az ISAF misszió Északi Regionális Parancsnokságán.

91 Hagström Frisell, Eva – Sjökvist, Emma: *Military Cooperation Around Framework Nations. A European Solution to the Problem of Limited Defence Capabilities*. 2019. 15–16. o. <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R—4672—SE> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

92 Az ábra forrása: uo. 15. o.

Az FNC elsődleges célja, hogy a részt vevő államok együttműködjenek a NATO védelmi tervezési folyamatának (*NATO's Defence Planning Process – NDPP*) megfelelően kitűzött 2023-ig és 2032-ig elérendő nemzeti képesség-célok teljesítése érdekében. Az FNC-t Németország a szövetség keleti stratégiai irányának kollektív védelmi intézkedéseivel és a követő erők generálásához kötötte. Az FNC-ben a nemzetek képességfejlesztő csoportokba, klaszterekbe tömörülnek, melyekben a felek együttműködnek, doktrínafejlesztés, gyakorlatok végrehajtása vagy a NATO Reagáló Erők (*NATO Response Force – NRF*) számára történő erőgenerálás terén. Az NDPP mellett az FNC képességklaszterei az EU képességfejlesztési mechanizmus (*EU Capability Development Mechanism*) és a koordinált éves védelmi felülvizsgálat (*Coordinated Annual Review on Defence*) által meghatározott képességihiányok pótlására is irányulhatnak.⁹³

Az FNC másik funkciója, hogy 2032-ig többnemzeti struktúrákat, nagyobb formációkat hozzon létre, mint például többnemzeti szárazföldi hadosztályokat (*Multinational Army Divisions*), katonaegészségügyi koordinációs központot (*Multinational Medical Coordination Centre*) vagy egy többnemzeti légi harccsoportot (*Multinational Air Group – MAG*).⁹⁴ Az utóbbi német vezetésű gyorsreagálású csoportban, amely többek között közös gyakorlatokat, kiképzéseket hajt végre, Magyarország is részt vesz.⁹⁵ Magyarország szintén részt vállal a koblenzi központú többnemzeti katonaegészségügyi központ formációjában. A szárazföldi projekt célja, hogy fejlessze az interoperabilitást és alapot nyújtson a jövőben létrehozandó három többnemzeti páncélos hadosztályhoz. Az együttműködés keretében eddig Hollandia, Románia és Csehország, illetve legutóbb Litvánia csatlakozott dandárokhoz a német hadosztályokba.⁹⁶ A német haditechnika megvásárlásával és hadrendbe helyezésével feltételezhető, hogy Magyarország is csatlakozni fog a formációhoz.

Berlin az FNC révén növelheti vezető szerepének hitelességét, javíthatja ingadozó politikai kapcsolatait a térség államaival, védelmi iparát is kielégítheti valamilyen exportokkal, a német haderő pedig hosszú távon növelheti fenntarthatóságát a kisebb államok képességeinek becsatolásával. A kisebb államok az együttműködés révén modernizálhatják haderejüket, valamint profitálhatnak a német katonai „know-how” importálásával. Így például a lengyel haderő további szakértelemre tehet szert a Leopard 2 harckocsik, Románia pedig drónok alkalmazása terén.⁹⁷ Amennyiben tehát Magyarország csatlakozik az FNC több területéhez, úgy továbbfejlesztheti az MH képességeit is. Az FNC védelmi ipari együttműködésre gyakorolt hatása egyelőre nem egyértelmű: például Szlovákia és különösen Csehország aktív résztvevője az FNC-nek, Magyarországhoz hasonlóan erős gazdasági kapcsolatokat

93 Uo. 18. o.

94 Uo. 19. o.

95 Egységben az erő. <https://honvedelem.hu/cikk/egysegben-az-ero/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

96 Hagström Frisell– Sjökvist 2019. 19. o.

97 Müller, Björn: Das Rahmennationkonzept. Bundeszentrale für politische Bildung. 2019. 05. 02.

<https://www.bpb.de/politik/grundfragen/deutsche-verteidigungspolitik/290423/rahmennationenkonzept> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

ápolnak Németországgal, eddig viszont mégsem jött létre cseh–német vagy szlovák–német védelmi ipari együttműködés.⁹⁸

Összefoglalás és értékelés

Az elmúlt 10 évben bekövetkezett nemzetközi biztonságpolitikai környezet változásainak megfelelően a német–magyar védelmi kapcsolat jellege is változott, tartalma jelentősen kibővült: a missziós és katonai-egészségügyi együttműködés mellett új együttműködési terület lett a haderőmodernizáció, a védelmi ipar és a többnemzeti képességfejlesztés.

Az új NBS-t és a magyar vezető politikusi nyilatkozatokat áttekintve nyilvánvalóvá válik, hogy a magyar politikai vezetés felismerte a 21. század elejének katonai biztonsági realitásait. Az NBS-ből kivehető, hogy Magyarország történelmi tapasztalatai alapján „több lábbon álló” szövetségi-partneri rendszert kíván kialakítani. A Németországgal való védelmi együttműködés egyértelmű üzenet a magyar kormány részéről, miszerint a politikai viták ellenére Magyarország kész pragmatikus együttműködést kialakítani a nemzetközi vezető szerepet felvállaló Németországgal. Ugyanakkor Franciaország szerepének markánsabb hangsúlyozása, vagy például a francia légvédelmi kezdeményezésbe (Twister) való bekapcsolódás arra is utal, hogy Magyarország nem pusztán a német, hanem a francia–német tandem vezette európai védelmi integrációs irányt kívánja követni.⁹⁹ Fontos hangsúlyozni emellett, hogy Magyarország védelmi kapcsolataiban nem egyeduralkodó szerepet kíván szánni a francia–német tandemnek, a visegrádi országokkal és az Olaszországgal való kooperáció továbbra is kulcsfontosságú. A jelenlegi tendenciák alapján úgy tűnik tehát, hogy a „nyugati”, „közép-európai” és „déli” stratégiai irányokat¹⁰⁰ Magyarország egyszerre kívánja kiaknázni.

Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy a Berlinnel folytatott stratégiai irány nem fog-e idővel ütközni például a V4 együttműködéssel. A védelmi együttműködések összeegyeztethetőségének akadálya lehet, hogy Lengyelország eltérő álláspontot képvisel Oroszával szemben, továbbá nem támogatja határozottan a szorosabb európai védelmi integrációt sem. A magyar politikai vezetésnek törekednie kell arra, hogy a V4-ekkel és Berlinnel való együttműködés ne menjen egymás kárára, hiszen Berlin alapvetően támogatja a V4 harccsoportot, továbbá a V4 országok, így Lengyelország is hajlandó a Németországgal való pragmatikus védelmi együttműködésre, például az FNC keretében.¹⁰¹

98 Chovančík, Martin: Defense industrialization in small countries: Policies in Czechia and Slovakia. *Comparative Strategy*, 37:4, (2018), 280. o.. DOI: 10.1080/01495933.2018.1497321 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01495933.2018.1497321?src=recsys> (Letöltés: 2020. 06. 14.)

99 Magyar üzenet Franciaországnak. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/magyar-uzenet-franciaorszagnak-7727216/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.); Benkó Tibor: Elkészült az új nemzeti biztonsági stratégia. <https://magyarnemzet.hu/belfold/benko-tibor-elkeszult-az-uj-nemzeti-biztonsagi-strategia-7742639/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

100 Lásd bővebben: Csiki 2016. 212. o.

101 Pressekonferenz zum Treffen der Visegrád-Gruppe unter Teilnahme von Deutschland und Frankreich. Die Bundesregierung, 6. März 2013 <https://archiv.bundesregierung.de/archiv-de/dokumente/pressekonferenz-zum-treffen-der-visegr%C3%A1d-gruppe-unter-teilnahme-von-deutschland-und-frankreich-845434> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

A védelmi együttműködés előmozdításában Németország is egyértelműen érdekelt: egyrészt fegyverexportjaival gazdasági előnyre tehet szert, másrészt civil hatalmi vezetői szerepét is erősítheti a katonai norma és értékmutatás, a bilaterális kapcsolatok javítása, illetve a nemzetközi (biztonsági) intézmények, különösen a NATO és az EU támogatása révén.

A jelenlegi tendenciák azt bizonyítják, hogy a politikai akarat mindkét fél részéről megvan a hosszú távú együttműködéshez. A fő kérdés azonban az együttműködés pénzügyi háttere. A német és a magyar haderőreformokhoz, a védelmi ipari fejlesztésekhez, illetve a többnemzeti formációk fejlesztéséhez elengedhetetlen a védelmi költségvetések növelése és megtartása, amely kérdés, hogy mennyire lesz fenntartható a 21. században újra és újra felbukkanó járványhelyzetek és gazdasági válságok közepette.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Außenhandel – Entwicklung.

https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU_Aussenhandel.pdf (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)

Benkő Tibor: Elkészült az új nemzeti biztonsági stratégia.

<https://magyarnemzet.hu/belfold/benko-tibor-elkeszult-az-uj-nemzeti-biztonsagi-strategia-7742639/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 14.)

Célunk, hogy a világ nagyhatalmai érdekeltek legyenek hazánk sikerében.

<https://figyelo.hu/matrix/celunk-hogy-a-vilag-nagyhatalmai-erdekeltek-legyenek-hazank-sikereben-9327/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 09.)

Csiki Tamás – Tálás Péter: A magyar stratégiai kultúráról.

In: Magyar biztonságpolitika 1989-2014. Tanulmányok. (Szerk. Tálás Péter – Csiki Tamás.) Budapest, Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Nemzetközi Intézet, Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2014.

Csiki Tamás: A kelet-közép-európai államok védelmi együttműködési törekvései 2008-2016 Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2017.

<https://nkrepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12399/ertekezés.pdf;jsessionid=0A8E1C3C8D976FB2389008DC565CF373?sequence=1> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)

Csiki Varga Tamás – Etl Alex: Németország stratégiai jövőképe és a Bundeswehr reformfolyamata. *Honvédségi Szemle*, 2020/1. szám.

https://honvedelem.hu/wp-content/uploads/2020/01/Csiki-Varga-Tam%C3%A1s-%E2%80%93-Etl-Alex_N%C3%A9metorsz%C3%A1g-strat%C3%A9giai-j%C3%B6v%C5%91k%C3%A9pe-%C3%A9s-a-Bundeswehr-reformfolyamata.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)

De La Baume, Maia – Herszenhorn, David M.: Merkel joins Macron in calling for EU army to complement NATO. <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-emmanuel-macron-eu-army-to-complement-nato/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

Dr. Inotai, Edit – Prof. Karolewski, Ireneusz Pavel: The Berlin-Warsaw-Budapest Triangle.

In: The Polish-Hungarian Alliance. Six Dimension of Bilateral Relations. Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy. Budapest, 2019.

http://ceid.hu/wp-content/uploads/2019/05/The-Polish-Hungarian-Alliance_EN_04_08.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 02.)

EU Coalition Explorer. Results of the EU28 Survey 2018 on coalition building in the European Union.

https://www.ecfr.eu/page/ECFR269_EU_COALITION_EXPLORER_2018_V1.10.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 07.)

Fröhlich, Stefan: Das Ende der Selbstfesselung. Deutsche Außenpolitik in einer Welt ohne Führung. Springer, 2019. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-25143-7>

Gotkowska, Justyna: European strategic autonomy or European pillar in NATO? Germany's stance on French initiatives. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2020-02-21/european-strategic-autonomy-or-european-pillar-nato-germanys> (Letöltés ideje: 2020. 06. 12.)

- Hettyey András: Ki az úr a házban? – A német külpolitikai döntéshozatal struktúrája. *Európai Tükör*, 2017/1. szám https://folyoiratok.uni-nke.hu/document/nkeszolgaltato-uni-nke-hu/Europai_Tukor_2017_1_5Hettyey.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
<https://www.bmvg.de/resource/blob/13708/015be272f8c0098f1537a491676bfc31/weissbuch2016-barrierrefrei-data.pdf> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.) 6., 60. o.
- Jankosowski, Dominik P. – Varga Gergely: Lengyel-magyar védelmi együttműködés: a jelenlegi helyzet és a kilátások. In: *The Polish-Hungarian Alliance. Six Dimension of Bilateral Relations*. Center for Euro-Atlantic Integration and Democracy. Budapest, 2019.
http://ceid.hu/wp-content/uploads/2019/05/The-Polish-Hungarian-Alliance_EN_04_08.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 02.)
- Junk, Julian – Daase, Christopher: Germany. In: *Strategic Cultures in Europe. Security and Defence Policies Across the Continent*. (Ed. Heiko Biehl, Bastian Giegerich, Alexandra Jonas) Springer VS, 2013.
- Kiss J. László: Változó utak a külpolitika elméletében és elemzésében. Budapest, Osiris Kiadó, 2009.
- Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája. „Biztonságos Magyarország egy változékony világban”. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6c9e9f4be48fd1bc620655a7f249f81681f8ba67/letoltes> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)
- Magyarország növeli békefenntartó szerepvállalását. <https://honvedelem.hu/galeriak/magyarorszag-noveli-bekefenntarto-szerepvallalast/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- Merkel rallies round NATO following Macron 'brain dead' claims. Euractiv, Nov 8, 2019
<https://www.euractiv.com/section/politics/news/merkel-rallies-round-nato-following-macron-brain-dead-claims/> (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)
- Mijnissen, Ivo: Ungarn umgarnt seine Partner mit Waffengeschäften. <https://www.nzz.ch/international/ungarn-ruestet-auf-und-setzt-dabei-auf-europaeische-statt-auf-amerikanische-gueter-ld.1477435> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)
- Németország hazánk stratégiai szövetségese és a legfontosabb gazdasági partnere. <https://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulgyminiszterium/hirek/nemetszag-hazank-strategiai-szovetsegese-es-a-legfontosabb-gaszdasagi-partnere> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.);
- Rendkívül szoros magyar–német védelmi együttműködés jön létre. <https://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulgyminiszterium/hirek/rendkivul-szoros-magyar-nemet-vedelmi-vedelmi-egyuttmukodes-jon-letre> (Letöltés ideje: 2020. 05. 31.)
- Rinke, Andreas: Deutschlands neue Nachbarn. <https://dgap.org/de/deutschlands-neue-nachbarn;> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- Siposné Kecskeméthy Klára: Magyarország és a NATO. In: Szenes Zoltán – Siposné Kecskeméthy Klára: *NATO 4.0 és Magyarország*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2019.
- Speck Gyula: A német külpolitika hangsúlyváltásai – Németország fegyverexport-politikája 2013–2017 között. *Nemzet és Biztonság*, 2018/4. 116–119. o.
<http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=898> (Letöltés ideje: 2020. 06. 13.)
- Szijaártó: közép-európai NATO-hadosztály-parancsnokság alakul Németország támogatásával. <https://mfor.hu/cikkek/makro/szijaarto-kozep-europai-nato-hadosztaly-parancsnoksag-alakul-nemetszag-tamogatasaval.html> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- Wie lauten die Einsatzzahlen? <https://www.bundeswehr.de/de/151670-151670> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- Wir Europäer müssen unser Schicksal in unsere eigene Hand nehmen. <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/angela-merkel-wir-europaeer-muessen-unser-schicksal-in-unsere-eigene-hand-nehmen/19861340.html?ticket=ST-1030461-kc6yWHVscSSLE0ZyZf-ap2> (Letöltés ideje: 2020. 06. 04.)
- Zandee, Dick – Drent, Margiet – Hendriks, Rob: Defence cooperation models. Lessons learned and usability. Clingendael, Netherlands Institute of International Relations, 2016.
https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Report_Defence_cooperation_models.pdf (Letöltés ideje: 2020. 06. 03.)
- Zapfe, Martin: Strategic Culture Shaping Allied Integration: The Bundeswehr and Joint Operational Doctrine. *Journal of Strategic Studies*, Vol. 39. No. 2., <https://doi.org/10.1080/01402390.2015.1115044>
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390.2015.1115044?journalCode=fjss20> (Letöltés ideje: 2020. 06. 09.)